

Ponovno o kontrolni metodi v gozdnogospodarskem načrtovanju

Pomisleki na odmev mag. Živana Veseliča

Odmev mag. Veseliča me v ničemer ni presenetil, pričakoval sem prav takšno reakcijo. Ne domišljam si, da ga bom s tem odgovorom v karkoli prepričal. Najina načina razmišljanja sta si v tem pogledu povsem različna. Verjeli ali ne, po svoje sem mu celo hvaležen, saj sem prepričan, da bo polemika pri marsikomu spodbudila zanimanje za zelo aktualno vprašanje gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji, tem bolj zato, ker prav sedaj poteka strokovna obravnava območnih gozdnogospodarskih načrtov. Namen tega sestavka je spodbuditi sestavljalce gozdnogospodarskih načrtov, da bi suvereno razmišljali s svojo glavo in imeli kritičen odnos do kakršnihkoli pravilnikov in navodil. Kot sem že velikokrat omenil, za ustvarjalno delo ni navodil. Dotaknil se bom le nekaterih najbolj tipičnih mest v odmevu po naslednjih sklopih:

1. Očitno obračanje dejstev

- V 2. odstavku odmeva na strani 338 je navedeno: »Gašperšič je glavni del prispevka /.../ oprl na nekaj svojih togih predpostavljenih sodb o modelih in gozdnogojitvenih ciljih, kot jih opredeljuje Pravilnik.«

Gozdnogojitveni cilj je v tem članku kakor tudi v drugih mojih delih dosledno obravnavan v smislu dinamične (sistemsko-evolucijske) predstave gozda. Drugi del članka (pogl. 7-8) izhaja iz teoretsko zasnovanega prvega dela, ki je izrazito posvečen fleksibilnosti in adaptivnosti načrtovanja, značilnega za kontrolno metodo. Dobronameren bralec tega ne more spregledati in mi naprtiti nekaj, kar je diametralno nasprotje tistega, kar vztrajno zagovarjam.

- Tretji odstavek na strani 338 glasi: »Celotno razlago neprimernosti sistema uveljavljenih modelov in ciljev Gašperšič zasnjuje na treh namišljenih predpostavkah:
 - modeli so tehnični pojem in (zato?) gozd obravnavajo statično,
 - statični so tudi časovno opredeljeni gojitveni cilji,
 - s časovno neopredeljenimi gojitvenimi cilji je mogoče preverjati uspešnost razvoja gozdov, medtem ko s časovno opredeljenimi to ni mogoče.«

Pa pojdemo lepo po tem vrstnem redu:

- Nikjer nisem zapisal, da sem proti pojmu model, ampak nasprotno. Za gozdnogojitveni cilj je v drugi polovici članka kar 9-krat uporabljen pojem model. Ja, kaj pa naj bi drugega bil kot **miselno zasnovan in nato tudi zapisan model za oblikovanje gozda**.

- V daljno in nepredvidljivo prihodnost postavljen cilj je nujno statične narave. Cilja, ki je izoliran od razvoja gozda, družbenega okolja, našega znanja in novih spoznanj v stalnem procesu učenja v dialogu z gozdom in družbenim okoljem, pač ne moremo razumeti drugače kot statičnega in celo nesmiselnega. To dejstvo je v članku tudi teoretsko dovolj utemeljeno z alternativnim pojmom v obliki adaptivnega (prehodnega, spremenljivega, razvoju primernega) gozdnogojitvenega cilja kot realnega modela za oblikovanje gozdov danes in tukaj.

- V prvem odstavku v desnem stolpcu na strani 267 mojega članka je jasno zapisano: »Gozdnogojitveni cilj, čeprav adaptiven (prehoden), nam omogoča presojo premikov v razvoju gozdov /.../ v ciljno smer in s tem oceno uspešnosti preteklega gospodarjenja z gozdovi ob obnovah načrtov.« To so bila izhodišča, s katerimi se je mag. Veselič lotil mojega članka. Vso presojo in komentar prepuščam bralcu.

- V 1. odstavku na strani 338 in v 2. odstavku v desnem stolpcu na strani 339 je uporabljena misel, da zagovarjam uporabo »v preteklosti uveljavljenih gozdnogojitvenih ciljev«, kar očitno deluje slabšalno. V poglavju 6, 7 in zlasti 8 mojega članka je povsem jasno razvidno, da gre za aktualen (realen), tj. temeljito preverjen ali pa nov (adaptiran) gozdnogojitveni cilj.

2. Nespoštovanje argumentov onemogoča resen strokovni dialog

- Gozdnogojitveni cilj je izrazito razvojna kategorija (model za oblikovanje gozda), zato ga ne moremo pojmovati neodvisno od sprememb, ki jih prinaša čas v razvoj gozda, družbenega okolja in v naša spoznanja. Je pripomoček našega aktivnega odnosa do prihodnosti in reševanja problemov razvoja gozdov, ki je permanentna naloga. V daljno in nepredvidljivo prihodnost statično (izolirano) lociran in hkrati za vse lastniške kategorije enoten gozdnogojitveni cilj (Pravilnik) je,

gledano s sistemsko-razvojnega vidika absurd.

- Naloga gozdnogospodarskega načrtovanja je nedvomno organizacija akcije (gospodarjenja) v sedanjosti. Čim zapišemo cilj, ki »naj bi bil dosežen« v neki zelo odmaknjeni in zato zanesljivo nepredvidljivi prihodnosti, smo ob nujno potreben pripomoček za realno oblikovanje gozda sedaj in v neposredni (predvidljivi) prihodnosti. Preprosto, tako razumljen in posledično tudi tako oblikovan cilj ne more biti model za delo danes in tukaj.

Realnost gozdnogojitvenega cilja mora biti oprta na zelo konkretna merila. Ponovno poudarjam: **Vprašati se moramo, ali smo ustrezno cilju v stanju oblikovati in vzdrževati sestoje v vzgojno in negovalno občutljivi mladostni in srednjedobni fazi (po drevesni sestavi in načinu mešanja, kakovosti, odpornosti).** To je kriterij, mimo katerega ne moremo.

- Kljub jasnemu dokazu, da je za (pogojno rečeno) »realizacijo« tudi manj zahtevnih ciljnih stanj (po drevesni sestavi, načinu mešanja, sestojni zgradbi, kakovosti ...) v gospodarskem razredu v načelu potreben čas v dolžini celotnega obrata, in to ob pogoju, da se bo narava gozda »obnašala« po naših predstavah in kjer materialna sredstva niso problem, se vztraja pri absurdu in naravnost smešni zahtevi določitve časa, v katerem naj bi bil cilj dosežen (Pravilnik). V takšnih razmerah je težnja po realizaciji cilja povsem nesmiselna. Ob tem dejstvu se postavimo v čuden položaj tistega, ki mora po pravilniku zapisati čas v katerem bo ta cilj dosežen. Ne dvomim, da ga bo kar mimogrede zapisal in si o tej zahtevi mislil svoje.

- Postaja vedno bolj očitno, da so se protagonisti te miselnosti znašli v slepi ulici, prostora za verbalno izmikanje je čedalje manj. To se pozna tudi avtorju odmeva na moj članek. V tem pogledu je poučen naslednji tekst iz 1. odstavka na strani 340 odmeva na moj članek:

»Ponekod bo pač približevanje ciljni podobi gozda (upoštevajoč gozdove različnih lastništev) ugodnejše, drugod manj ugodno. Optimalen model gozda in (bolj neposredno) gozdnogojitveni cilj sta ustrezno vodilo za delo z gozdom na danem rastišču v gozdovih vseh oblik lastništva, če smo seveda pripravljene tudi časovno opredeljene gozdnogojitvene cilje razumeti dinamično (podčrtal avtor pomislekov)«.

Tak način razmišljanja (pravzaprav izmikanja dejstvom) pa že spominja na znani srbski rek »Okruglo

pa na čóške«, zato si je treba to situacijo natančno pogledati in si marsikaj razložiti. Pod manj ugodnimi ali celo slabimi razmerami za uresničevanje ciljev si navadno predstavljamo razmere v zasebnem sektorju, zlasti v kategoriji zelo razdrobljene posesti s parcelnim gospodarjenjem, ki predstavlja dobro polovico vseh slovenskih gozdov. Pod manj ugodnimi razmerami tu niso mišljene le materialne možnosti, ampak najprej gojitveno-tehnični in obratovno-tehnični pogoji, ki izhajajo iz parcelnega načina gospodarjenja in s socialno strukturo gozdnih posestnikov pogojenega načina rabe teh gozdov.

Tam, kjer gre za opisane manj ugodne oziroma za slabe razmere, se nekim cnotnim in zahtevnejšim (skupnim) ciljem preprosto ne moremo »približevati«. Razvoj sestojev gre svojo pot naprej. Za nami (za našim gospodarjenjem v takih slabih razmerah) nujno ostajajo v celoti slabše oblikovani in negovani mladi in srednjedobni sestoji z vsemi posledicami na drevesni sestavi, načinu mešanja, kakovosti, sestojni zgradbi, odpornosti in še čem kot priznanih kriterijih ciljnega stanja. Torej, tu se ne »približujemo« zahtevnejšemu skupnemu gozdnogojitvenemu cilju, ga ne »realiziramo«. Za v takih pogojih nujno slabše oblikovane mlajše in srednjedobne sestoje se potencialna možnost za zahtevnejši cilj (ob spremenjenih pogojih) ponudi šele v naslednjem obratu. Kakorkoli obračamo, se nam že iz elementarne narave procesa ravnanja oziroma gospodarjenja z gozdovi naravnost vsiljuje rešitev v obliki **realnih adaptivnih gozdnogojitvenih ciljev, ločenih po tipičnih kategorijah lastništva.**

3. Ločeno načrtovanje razvoja gozdov po tipičnih kategorijah lastništva

To je kapitalno vprašanje. Posestne kategorije moramo v celotnem procesu načrtovanja zelo resno upoštevati, saj gre vendar za zelo različne razvojne probleme in različne ter zelo specifične razvojne možnosti. Skupna obravnava vseh gozdov pri načrtovanju, kot jo uveljavlja Pravilnik, je naravnost nojevska poteza. Mislim, da je nujno posebej obravnavati: državno posest, zelo razdrobljeno zasebno posest, površinsko zaokroženo zasebno posest v obliki celkov in veliko zasebno posest ter posest drugih pravnih oseb. Gledano z vidika načrtovanja razvoja gozdov se stvari le navidezno komplicirajo. Zaokrožena posest višinskih kmetij predstavlja v območjih večinoma specifične gospodarske razrede. Večja zasebna posest je zastopana le v nekaterih območjih in v celoti (v Sloveniji) ne predstavlja pomembnega deleža. Gospodarske enote pa so postale po denacionalizaciji lastniško bistveno

bolj homogene, zato v tem pogledu ne bo posebnega problema.

4. Avtor odmeva se ne drži vsebine članka

Moj članek se nanaša izključno na kontrolno metodo in na pojmovanje gozdnogojitvenih ciljev v njenem okviru. Avtor odmeva zahaja na številna druga področja in tu išče možnosti za nizke diskvalifikacije nasprotnika. Najbolj tipična je v 1. odstavku v levem stolpcu na strani 339: "Hm, kako se že presodi, ali so razvojne faze vsaj okvirno v ravnotežju?" S tem nas hoče najbrž podučiti, kako se tu ravna pri diagnostiranju stanja gozdov v pogledu trajnosti, kot da se tega lotevamo prvič.

5. Zaključek

Odmev na moj članek zaključí mag. Veselič v svojem značilnem stilu. S Pravilnikom zasnovan kon-

cept načrtovanja primerja z ladjo, ki očitno uspešno pluje, mene pa vidi v vlogi nekoga, ki ji grozi s potoptvijo. Če se lahko zanesem na javna občila (Delo), šteje mag. Veselič ta koncept za izjemno posodobitev gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji. Menda so bili o tem v posebnem pismu posebej seznanjeni celo nekateri ministri. Če lahko uporabim ponujeno prisposodbo v obliki ladje, lahko zagotovim, da jo ne bom torpediral, saj kot upokojenec nimam niti najmanjše možnosti za tak podvig. Naj ladja v veselje njenemu kapitanu mirno pluje. Mislim pa (to mi je najbrž dovoljeno), da bi se moral kdo, ki se na pristojnem ministrstvu čuti kaj odgovornega za to področje, pa vendarle zanimati, ali je z »navigacijo ladje« pa tudi z njenim kapitanom res vse v najlepšem redu, saj je znano, da na morju ni previdnosti nikoli preveč.

Franc Gašperšič

Trajnostno, mnogonamensko in sonaravno gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji, od deklaracije do resničnosti

1 Uvod

Članek dr. Gašperšiča v Gozdarskem vestniku, št. 5-6/2001, pod naslovom Ponovno o kontrolni metodi v gozdnogospodarskem načrtovanju je bil očitno samo prva bitka križarske vojne proti prenovljenemu gozdnogospodarskemu načrtovanju, kateremu je podlaga Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih iz leta 1998 (v nadaljevanju Pravilnik 1998) in katerega uspešno izvaja Zavod za gozdove Slovenije (v nadaljevanju ZGS). Upanje, da sem s spravljivim prispevkom v Gozdarskem vestniku, št. 7-8/2001, pojasnil nekatera vprašanja v zvezi s Pravilnikom, je bilo po pričakovanju jalovo. S člankom Trajnostno, mnogonamensko in sonaravno gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji, od deklaracije do resničnosti avtorji prof. dr. Gašperšič, prof. dr. Winkler, prof. dr. Kotar in doc. dr. Bončina z nekorektnim pisanjem, v katerem ne manjka zavajanj in žaljivih diskvalifikacij, nadaljujejo s poskusom razvrednotenja Pravilnika 1998, njegovih izdelovalcev ter sedanjega dela na področju gozdnogospodarskega načrtovanja pri nas.

Očitno avtorji s člankom niso imeli le namena opozarjati na spregledane vsebine Pravilnika 1998 in aktualnega gozdnogospodarskega načrtovanja. To je najbolj razvidno pri obravnavi več vsebin, ki zaradi že splošne osvojenosti v stroki in zmanjšanja že tako precej

obsežnega Pravilnika 1998 v pravilniku niso podrobneje razčlenjene, pač pa so razčlenjene v vzorcu zgradbe gozdnogospodarskih načrtov GGE, izdelanem v ZGS že v letu 1998, in v vzorcu zgradbe območnih načrtov, izdelanem v letu 2000, ter so že striktno navzoče v približno 70 gozdnogospodarskih načrtih GGE in v osnutkih vseh območnih načrtov 2001-2010, ki so doslej izdelani skladno s Pravilnikom 1998. Namesto da bi avtorji v navedenih primerih, ko očitno ne gre za spregledane vsebine, preprosto navedli, da so dane vsebine tako pomembne, da bi jih bilo vendarle primerno zapisati tudi v pravilnik, če so že takega mnenja, so si dali duška z diskvalifikacijami, češ da se izdelovalci Pravilnika 1998 očitno ne zavedajo, kaj vse spada med te vsebine, kako bo takšno načrtovanje kos zahtevnim nalogam ipd.

Večjo podrobnost Pravilnika 1998 avtorji večkrat omenjajo kot nepotrebno in celo škodljivo, v nekaj primerih, kjer je iz že pojasnjenih razlogov določena vsebina v Pravilniku 1998 v primerjavi s Pravilnikom o načinu izdelave gozdnogospodarskih načrtov in o evidenci njihovega izvrševanja iz leta 1987 (v nadaljevanju Pravilnik 1987) opredeljena nekoliko bolj skopo, pa na široko in nekorektno razlagajo o manjkajočih vsebinah Pravilnika 1998 v primerjavi s Pravilnikom 1987.